

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

การศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวที่วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จำนวน ๒๗,๙๐๐ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๕ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบค่าที (t – test) และค่าเอฟ (F – test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน ๒๐๕ คน มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ มีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา / เทียบเท่า จำนวน ๑๓๑ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๑ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔ มีรายได้ระหว่างต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔ จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยววัด ๒-๕ ครั้ง จำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕

๕.๑.๒ การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑) ด้านการจัดการศาสนสถาน นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในด้านการจัดการศาสนสถาน โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๗๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ

๒) ด้านการจัดการศาสนบุคคล นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในด้านการจัดการศาสนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ

๓) ด้านการจัดการกิจกรรม นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในด้านการจัดการกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ

๔) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการวัดพระปฐมเจดีย์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ และ จำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยววัด เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักท่องเที่ยวที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มี วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มี อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ นักท่องเที่ยวที่มี รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๖ นักท่องเที่ยวที่มี จำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยววัด ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑) ด้านการจัดการศาสนสถาน

แผนผังที่แสดงภายในวัดบอกลสถานที่ไม่ชัดเจน รองลงมาคือ บรรยากาศภายในวัดไม่สะอาด และสุดท้าย คือ อาคาร และ ศาสนสถานมีใบไม้ปรกคลุม

๒) ด้านการจัดการศาสนบุคคล

ไม่มีเจ้าหน้าที่ของวัดคอยให้คำแนะนำ หรือให้ข้อมูลข่าวสาร หรือประวัติความเป็นมาของวัด จำนวน รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ของวัดมีน้อย และ สุดท้าย คือ เจ้าหน้าที่ของวัดการแต่งกายไม่ค่อยเรียบร้อย

๓) ด้านการจัดการกิจกรรม

ไม่ทราบเรื่องกิจกรรมในวัด สุดท้าย คือ การจัดกิจกรรมไม่ตรงกับวัดหยุด จึงไม่สะดวกในการมา

๔) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ความร่มรื่นของต้นไม้ จำนวน รองลงมา คือ ความสะอาด ขยะมูลฝอย และ สุดท้าย คือ ห้องน้ำ ห้องสุขา ไม่ค่อยสะอาด

๕.๑.๕ แนวทางการพัฒนาการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับ “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

๑) ด้านการจัดการศาสนสถาน

จากการสัมภาษณ์ พบว่านักท่องเที่ยวให้มีการจัดทำแผนผังในวัดให้บอกสถานที่ให้ชัดเจน รองลงมาคือ จัดบุคคลเข้ามาช่วยทำความสะอาดภายในวัด และสุดท้าย คือ วางแผนจัดการกับใบไม้ให้เป็นระบบเพื่อให้วัดสะอาด ตามลำดับ

๒) ด้านการจัดการศาสนบุคคล

จากการสัมภาษณ์ พบว่านักท่องเที่ยวให้มีการจัดหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือประวัติความเป็นมาของวัด รองลงมาคือ ควรจัดหาเจ้าหน้าที่ทางวัดให้มากขึ้น สุดท้าย คือ วางกฎระเบียบตายตัวให้เจ้าหน้าที่ทางวัดรับรู้ตามลำดับ

๓) ด้านการจัดการกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ พบว่านักท่องเที่ยวให้ควรมีการจัดกิจกรรมในวัดที่แน่นอน และให้ส่วนราชการมีส่วนร่วมรับรู้ด้วยกัน สุดท้ายคือ จัดตารางกิจกรรมและตรวจสอบสถานที่วันเวลาให้แน่นอนตามลำดับ

๔) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์ พบว่านักท่องเที่ยวเห็นควรให้มีการใช้เทคโนโลยีและเสริมในการรดน้ำตลอดเวลา เพื่อให้ต้นไม้เขียวชุ่ม ร่องลงมาคือ ควรจัดทำความสะอาด ขยะมูลฝอย และสุดท้ายคือ คอยดูแล และรักษาความสะอาดของห้องน้ำ ตามลำดับ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้คือ ด้านการจัดการศาสนสถาน จากผลการศึกษาพบว่า

การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าการจัดการของวัด ด้านการจัดการศาสนสถานมากที่สุดในเรื่องศาสนสถานมีความมั่นคง แข็งแรง และเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ร่องลงมาคือ ศาสนสถานมีความเรียบร้อย สวยงาม มีคุณค่าน่าชื่นชมข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ **พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงครามตามความเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๓. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม และพบผลการวิจัยว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ตามความเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรชา และ วุฒิการศึกษาทางธรรมมีผลทำให้ความเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระ

สังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านบุคลากรควรจัดให้มีการสรรหานักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีและให้ทุกส่วนภาค, ด้านการบริหาร ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียนโดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำ, ด้านอาคารสถานที่ควรมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานศึกษาเล่าเรียน และ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การสงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป^๑ ด้านการจัดการศาสนบุคคล จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ พิจารณารายละเอียดพบว่าการจัดการศาสนบุคคลมากที่สุดในเรื่องบุคลากรในวัดประกอบพิธีกรรมต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามหลัก ศาสนพิธี รองลงมาคือ เรื่องพระภิกษุสามเณร มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย ปฏิบัติได้เหมาะสม ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ **พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (ครุฑธา)** ได้วิจัยเรื่อง “ การบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานจังหวัดราชบุรี ” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า (๑) นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗ เมื่อพิจารณาเป็นด้านๆไป มีด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานอยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชนต่อการบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานจังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่านักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัดที่ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี ปัญหาในการบริหารจัดการวัดได้แก่ ปัญหาเรื่องการขาดทรัพยากรของวัดหรือบุคลากรหรือทีมงานในการทำปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ ในงานทั้ง ๖ ด้าน นั้นมีข้อจำกัด เพราะวัดพื้นที่กว้างขวางมาก ตลอดจนการบริหารจัดการวัดยังผูกขาดอยู่กับเจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง ข้อเสนอแนะควรมรการเพิ่ม

^๑พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๒

ทรัพยากรหรือบุคลากรที่สำคัญ และมีคุณภาพ ตลอดทั้งสร้างทีมงานในการทำหน้าที่ในงานด้านต่างๆ ควรจัดระบบระเบียบกระจายงานกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่บุคลากรที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเหมาะสม การบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^๒

ด้านการจัดการกิจกรรมภายในวัด จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าการพัฒนาของวัดด้านพัฒนากิจกรรมภายในวัดมากที่สุดเรื่องสถานที่ไหว้พระ มีความสะดวกในการเข้าถึง และมีบริเวณในการกราบไหว้ที่เพียงพอ รองลงมาคือ มีการจัดทำบุญตักบาตรเวียนเทียน และแสดงธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณณวชิโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ๒) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบ ว่าการบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี การบริหารวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบ ระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ เพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายที่ว่า การปกครอง การดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการ กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^๓

ภัทร์สุภา สีสานภาพรณ ได้วิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางไป

^๒ พระครูวิสุทธาณันทคุณ (ครุฑธา), “การบริหารจัดการวัดเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๗๕

^๓ พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณณวชิโร) “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ห้องที่ยังพุทธสถานใดๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งตามคติทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรม และเข้าร่วมพิธีทางศาสนา งานเทศกาลประเพณีต่างๆ ปัจจัยที่ทำให้สังเกตการณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นต้นแบบในการเสด็จประพาสไปสู่พุทธศาสนสถาน พระพุทธศาสนาผสมผสานอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยมาแต่โบราณ และกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชนมีทางเลือกออกจากความรีบเร่ง สับสน วุ่นวาย ด้วยการทางท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงพุทธจากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในแหล่งวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครทั้ง ๓ แหล่งพบว่านักท่องเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ได้ ด้วยการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดมนต์ การฟังธรรม และการบำเพ็ญภาวนา นอกจากนั้น ยังสามารถเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ความสำคัญและคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี ก่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย เอกลักษณ์ของชาติและสืบทอดปรัชญาคติ และศาสนคติ ด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดปัญหาความยากจน และส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาชีวิตและจิตใจ ก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดี และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสตร์และศิลป์ของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย^๔

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

- ๑) ควรจัดทำแผนผังในวัดให้บอกสถานที่ให้ชัดเจน จัดบุคคลเข้ามาช่วยทำความสะอาดภายในวัด และวางแผนจัดการกับใบไม้ให้เป็นระบบเพื่อให้วัดสะอาด
- ๒) ควรจัดหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือประวัติความเป็นมาของวัด ควรจัดหาเจ้าหน้าที่ทางวัดให้มากขึ้น
- ๓) ควรจัดกิจกรรมในวัดที่แน่นอน และจัดตารางกิจกรรมและตรวจสอบให้ชัดเจน

^๔ภัทร์สุภา สีสานภาพรรณ, “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๑.

๔) ควรจัดการรดน้ำตลอดเวลา เพื่อให้ต้นไม้เขียวชุ่ม ควรจัดทำความสะอาด ขยะมูลฝอย และ คอยดูแล และรักษาความสะอาดของห้องน้ำ

๕) ควรพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมให้ดีเหมาะสมกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

๕.๓.๒ ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นข้อเสนอเชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑) เจ้าอาวาสและผู้ที่เกี่ยวข้องสถานที่วัดควรพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

๒) ควรมีการจัดทำแผนผังภายในวัด

๓) ควรจัดเจ้าหน้าที่ให้หมั่นดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

๔) ควรมีการแสดงธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕) ควรมีการจัดระเบียบร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร เป็นระเบียบเรียบร้อย

๕.๓.๓ ข้อเสนอเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นการวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

๒) ควรศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ดี

๓) ควรมีศึกษาในลักษณะอันเป็นผู้บริหารจัดการการพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ดี

๔) ควรศึกษาประสิทธิภาพในการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

๕) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม